

Az üzleti modellek átalakításának értékelése a másfélfokos cél elérése érdekében

1. Fogyasztói lehetőségek korlátozása (Choice editing), államilag szabályozva

A negatív éghajlati hatások csökkentése érdekében korlátozni lehetne néhány nagyon magas kibocsátási intenzitású termék és szolgáltatás használatát. Az államilag kikényszerített fogyasztói lehetőség szabályozása olyan politikai intézkedés, ami a környezeti ártalmak csökkentése és az emberi egészség javítása érdekében korlátozza vagy megtiltja bizonyos termékek és szolgáltatások használatát vagy nyújtását.

Érvek	Ellenérvek
A fenntartható fogyasztás és a közegészségügy nemzeti szinten előmozdítható.	Az egyének szabadsága korlátozódhat az életmódjukhoz elengedhetlenül fontos választási lehetőségek betiltásával.
A tisztességes versenyt és az innovációban való vezető szerepet úgy lehet előmozdítani, ha az ország valamennyi vállalatára azonos környezetvédelmi követelményeket alkalmaznak.	A szabályozási folyamat által megkövetelt adminisztratív költségek csökkenthetik a kkv-k innovációs beruházásait és nemzetközi versenyképességüket.
Enyhítheti a külső társadalmi és környezeti költségeket, amelyeket az éghajlatváltozás és a fokozott szennyezés által leginkább veszélyeztetett közösségek éreznek a leginkább.	A korlátozásokat megkerülő fekete- és szürke gazdaság megerősödhet.

2. Fogyasztói lehetőségek korlátozása (Choice editing), önkéntesen

Az alacsony kibocsátású termékekre és szolgáltatásokra való áttérés önkéntes is lehet. A fogyasztói lehetőségek önkéntes korlátozása azt jelenti, hogy a vállalatok maguk változtatják meg termék- és szolgáltatáskínálatukat vagy marketingstratégiájukat a fenntarthatóbb vagy társadalmilag felelősségteljesebb fogyasztás előmozdítása érdekében. Megszüntethetik például az egyszer használatos műanyagok használatát, az éttermek több növényi alapú ételt vagy betétdíjas edényt kínálhatnak elvitelre, az elektronikai cégek pedig energiatakarékosabb és könnyebben javítható termékeket kínálhatnak.

Érvek	Ellenérvek
A vállalatok belső etikai és környezetvédelmi normáinak minősége magasabb lehet.	Potenciálisan kevés hatása lehet, ha az iparág és a régió etikai és környezetvédelmi normái nem értékelik magasra az alacsony szén-dioxid-kibocsátású választási lehetőségeket.
Az alacsony kibocsátású termékek és szolgáltatások elérhetőségét elő lehet mozdítani.	Függhet a kereslettől, aminek hiánya a magasabb kibocsátású árukhoz és szolgáltatásokhoz való visszatéréshez vezethet.
Erős brand, erős márká hozható létre, ami nemzetközileg elismert piacvezetővé válhat az alacsony környezeti hatásával.	Az alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátású opciók azért maradnak a piac drágább szegmensében, mert olyan rétegpiacon szolgálnak ki, ami magas szintű termékismerettel és jövedelemmel rendelkezik.

3. Az alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátást eredményező döntések közvetlen vagy közvetett állami támogatása

Az alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátást eredményező döntések elérhetővé tételének egyik módja azok közvetlen vagy közvetett támogatása. A közvetlen támogatások közé tartozik a fogyasztóknak az alacsony szén-dioxid-kibocsátású döntésekhez nyújtott pénzügyi támogatás. A közvetett támogatások közé tartoznak a vállalatoknak nyújtott pénzügyi ösztönzők, többek között a kutatás-fejlesztésre vonatkozó adókedvezmények, amelyek arra ösztönzik a vállalatokat, hogy az innovációba és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékek és szolgáltatások előállításába fektessenek be.

Érvek	Ellenérvek
Ösztönözheti a vállalatokat az alacsony kibocsátású árukra és szolgáltatásokra való átállásra.	Torzíthatja a piacot és elősegítheti az erőforrások nem hatékony felhasználását azáltal, hogy bizonyos áruk és szolgáltatások előnyben részesülnek.
Az alacsony kibocsátású áruk és szolgáltatások elérhetővé népszerűsíthető.	Csökkenhetnek az egyéb közszolgáltatásokba történő állami beruházások.
Az innováció és a nemzetközi versenyképesség előmozdítható, ha a vállalatok alacsony kibocsátású megoldások létrehozására törekszenek.	Lehetséges, hogy a vállalatok a támogatásokat arra használják ki, hogy alacsony társadalmi megtérülés mellett növeljék profitjukat.

4. A nem pénzügyi célokon alapuló vállalati kultúra felügyelete

Kutatások azt mutatják, hogy a profit növelése bizonyos kontextusokban társadalmi és környezeti költségekkel járhat, amelyek különböző módon károsíthatják magát a vállalatot. Ezért sok vállalat nagyobb figyelmet fordít a nem pénzügyi céljaira. A társadalmi vállalkozások szerepe is egyre nő, amelyek közé tartoznak például az olyan épületeket felújító vállalkozások, amelyek felújítását a profitorientált vállalatok pénzügyileg nem tartják megvalósíthatónak. A vállalat nem pénzügyi céljainak számbavétele magában foglalja a környezetvédelmi és társadalmi célokat (triple bottom line), amelyek nem feltétlenül állnak közvetlen kapcsolatban a vállalat forgalmával és nyereségével.

Érvek	Ellenérvek
Csökkenhet az erőforrás-fogyasztás, ami a vállalat hatékonyságának növekedését is eredményezi.	A környezetvédelmi célok hátrányban vannak a gazdasági és társadalmi célokkal szemben.
Hozzájárulhat a negatív környezeti hatások és kibocsátások csökkentéséhez, valamint a munkavállalók és a vásárlók jóllétéhez az ellátási lánc egészében.	Nehéz lehet kiszámítani és összehasonlítani egymással az egyes üzleti ágazatokban.
Egy vállalat fenntarthatósága, ellenállóképesség és hírneve növelhető, ha jobban megvizsgálja azokat a környezeti és társadalmi feltételeket, amikre a vállalat hatással van, és amikből hasznot szerez.	A zöldre mosást elősegítheti, ha a vállalat belső és nyilvános kommunikációjában olyan tevékenységeket hangsúlyoz, amelyeknek kevés hatása van a kibocsátás csökkentésére.

5. Magasabb adók a természeti erőforrásokra és a környezetszennyezésre

Az európai országokban különböző természeti erőforrásokat terhelő adók működnek, de széles körű vita folyik arról, hogy milyen magasnak kellene lenniük ahhoz, hogy jelentősen csökkentsék a kibocsátást. Egyre többen ismerik fel, hogy a természeti erőforrásokra és a szennyezésre kivetett alacsony adók fenntartása jelentős környezeti költségekkel jár, amelyek mindenkit érintenek, ugyanakkor emelésük negatív társadalmi következményekkel járhat.

Érvek a	Ellenérvek
Csökkenthető az erőforrások kimerülése, a kibocsátás és a szennyezés.	Az alacsony jövedelmű háztartások pénzügyi, társadalmi és természeti erőforrásokhoz való hozzáférési terhei növekedhetnek.
A gazdasági és infrastrukturális átalakulás elősegíthető az adóbevételek fenntartható megoldásokba történő befektetésével.	Ösztönözheti a vállalatok áttelepülését az alacsonyabb erőforrás- és szennyezési adókkal rendelkező országokba.
Az innováció ösztönözhető, mivel a vállalatok kevésbé szennyező és hatékonyabb megoldások létrehozására törekcsenek.	A megnövekedett költségekkel szembesülő kis- és középvállalkozásokat negatívabban érintheti a helyzet.

6. Kizárólag alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékek és szolgáltatások közbeszerzése.

A közbeszerzés jelentős hatással van a keresletre és az innováció és a gazdasági átalakulás előmozdításának lehetőségeire. Az ár mint fő szempont hozzájárulhat az alacsony környezetvédelmi normákhoz és a kibocsátás-intenzív termékek és szolgáltatások iránti nagy kereslethez. Ugyanakkor a közintézmények magas környezetvédelmi követelményeket határozhatnak meg, vagy vásárolhatnak energiahatékony készülékeket, fenntartható építőanyagokat, alacsony szén-dioxid-kibocsátású autókat vagy alacsony szén-dioxid-kibocsátású élelmiszereket. Alkalmazható és prioritásként kezelhető az innováció és a kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzés is, amelynek során olyan megoldásokat lehet létrehozni, amelyek még nem léteznek a piacon.

Érvek	Ellenérvek
A kibocsátás csökkenthető az alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékek és szolgáltatások iránti kereslet megteremtésével.	Ha nem értékelik, hogy egyes alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékek és szolgáltatások milyen egyéb társadalmi és környezeti hatásokat okoznak (pl. az ökológiai sokszínűségben), az nem szándékolt következményekkel járhat.
Egy ország vásárlóereje olyan iparágakban is ösztönözheti a változást, ahol az egyébként nem következne be.	Az állami forrásokat nem hatékonyan használják fel azért, hogy olyan megoldásokba fektetnek be, amelyek megtérülését nem vizsgálták meg teljes mértékben.
Az innováció és a nemzetközi versenyképesség előmozdítható azáltal, hogy a vállalatok csak alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékek és szolgáltatások nyújtásával lehetnek versenyképesek a közbeszerzésben.	Csökkenhet a kis- és középvállalkozások versenyképessége, amelyeknek kevés lehetőségük van a kutatásba és fejlesztésbe való beruházásra.

Hivatkozások

- Infographics from the Intergovernmental Panel on Climate Change Report (IPCC AR6) on the Impacts of Climate Change, <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/figures>
- Gough, I. (2013). Climate change and public policy futures. In: Taylor-Gooby, Peter, (ed.) New Paradigms in Public Policy. Oxford University Press Inc, Oxford, UK.
- Gough, I. (2022). Two scenarios for sustainable welfare: A framework for an eco-social contract. *Social Policy and Society*, 21(3), 460-472.
- Khan, J., Emilsson, K., Fritz, M., Koch, M., Hildingsson, R., & Johansson, H. (2022). Ecological ceiling and social floor: public support for eco-social policies in Sweden. *Sustainability Science*. doi:10.1007/s11625-022-01221-z
- Koch, M. (2018). Sustainable welfare, degrowth and eco-social policies in Europe. *Social policy in the European Union: state of play*, 35-50.
- Pasi, G., & Misuraca, G. (2020). Welfare 2.0: future scenarios of social protection systems in the digital age. *Policy Design and Practice*, 3(2), 163-176.

